TIDLÖSAN

HEMBYGDSTIDNINGEN FÖR HUSBY-ÄRLINGHUNDRA, ODENSALA OCH MÄRSTA

HEMBYGDENS DAG DEN 18 AUGUSTI

Marianne och Gun söker loppissaker.

Ring och berätta:
vad vill du bli av med?

Nr 3. Augusti 2013. Årgång 20

OMSLAGSBILDEN:

Maskinhallen med valskvarnarna på "Färgen" visar en arbetsmiljö som var helt normal på 1950-60-talet. Bilden kommer ur en ovärderlig samling/pärm med liknande dokument från två decennier vilka även skildras i detta nummer av Tidlösan. Tack vare arbetet med artikeln kom pärmen under ögonen på *red* som kunde konstatera att bilderna var på väg att försvinna. De var monterade på agressivt kartongpapper, som förstör både fotopappret och dess emulsion, som blir allt svartare. Bilderna har genom digitalisering räddats åt eftervärlden - förutsatt att det digitala arkivet förvaltas med omtanke och eviga kopieringar till nya format.

TIDLÖSAN

UTGES AV:
Husby-Ärlinghundra Märsta
Hembygdsförening
195 91 Märsta
Plusgiro: 36 15 92-9

UTKOMMER: 4 gånger per år.
TRYCK: PP-Tryck, Märsta

REDAKTION:
Giselher Naglitsch, ansvarig utgivare
Tel. 08-591 155 14
E-post: tidlosan@hembygdmarsta.se

Manus mottages med tacksamhet.
Vi förbehåller oss rätten att i samarbete med författaren redigera det insända materialet.

INNEHÅLL Sid

20 procent mer i förpackningen	3
Femtio år på Färgen	4
Utflyktsmålet Arlanda	11
Folkets Hus i Märsta - i folkmun kallat Kåken	14
Brev från läsekretsen	20
Händer	23
Fortsättningsskola 1936	24

BLI MEDLEM I VÅR FÖRENING

Medlemskapet berättigar till deltagande i alla evenemang, även de som inte är öppna för allmänheten, och du får Tidlösan i din brevlåda fyra gånger om året. Avgiften är 120 kronor om året och gäller för hela familjen.
Enklaste sättet att bli medlem är att sätta in avgiften på vårt Plusgiro med angivande av *namn och adress*. Skriv gärna *Ny medlem* som referens.

För mera information gå till föreningens hemsida: **www.hembygdmarsta.se**

20 procent mer i förpackningen!

Välkommen till ett nytt späckat nummer av Tidlösan! När *red* fick in de slutliga manuskripten till ett par länge emotsedda artiklar, kunde jag bara inte skära i dom. Stort tack till författarna! Utan att fråga styrelsen om lov och extra pengar, tog jag beslutet att göra ett utökat nummer av Tidlösan. Någon redaktionskommitté hade jag inte heller att tillfråga. På den punkten skall det nu bli bättring. Enligt ett protokoll, som Tidlösan tagit del av, har styrelsen äntligen utsett en redaktionsgrupp för Tidlösan.

Grupper i arbete är det bästa *red* vet. Arlandagruppen har nu levererat sitt andra bidrag till Tidlösan. Fotogruppen har klarat av en första genomgång av UNT-bilderna, med gallring och grovsortering. Några i gruppen jobbar t o m under sommaren med den påbörjade digitaliseringen. Bravo! Gruppen planerar även för en utställning till Hembygdens Dag. En grupp under Torsten Nordins ledning håller i skrivande stund på att sätta upp ett nytt garage på Täppavallen, för föreningens stora gräsklippare och andra redskap.

Flera grupper är önskvärda. *Red* har länge tjatat om dokumentation av Märstas och Odensalas 1970-och 1980-tal, innan det är för sent. Samma gäller stadsdelen Valsta. Nu lovar *red* att sluta med detta. Är det ingen som tar den kastade handsken så blir den väl liggande?

Enskilda insatser för föreningen är inte heller att förakta. Varje gång ett nytt nummer av Tidlösan närmar sig tryckning går en tacksamhetens tanke till alla er som bär ut merparten av Tidlösan och sparar in massor av portokostnader. Denna gång vill jag rikta ett extra varmt tack till Ove Åslund, som, efter många år i Märsta och en av Tidlösans äldsta ”kolportörer”, nu skall flytta till Uppsala. Ove har lovat att sista veckan före flytten bära ut ännu ett nummer! Är inte det fantastiskt.

Nu söker Tidlösan en efterträdare till Ove, för utbärning fyra gånger om året inom Tingvalla, Ekilla och Karlsborg. Kontakta *red*.

Giselher

FEMTIO ÅR PÅ FÄRGEN

Den 15 juni 1961 började jag mitt första jobb; på Beckers. Där blev jag kvar i mer än 50 år! Det var en historia. Men först några andra historier. När vi, min bror och jag flyttade till Märsta hette Färg- och Fernissfabriken Arvid Lindgren & Co, i folkmun kallad ”Färgen”. Grundades alltså av Arvid Lindgren 1923, och såldes till Beckers 1951.

Även om Märsta var en ”håla” så fanns en järnvägsstation utmed stambanan; med godshantering och det var viktigt på 20-talet. Jag har hört en del historier om hur det hela startade. Den jag gillar mest, liknar Karlssons ankomst till Hemsö. Lindgren kom inte med något Höganäskrus om halsen. Han kom med en receptbok under armen, från Vedevåg i Bergslagen. Men det är en annan historia.

1930-talet

Beckers grundades i sin tur av Wilhelm Becker. Han öppnade sin första färghandel 1865 i Stockholm. På den tiden fanns det inga färgfabriker att tala om. Målarna fick köpa linolja, pigment och andra ingredienser och röra ihop sin egen färg. Wilhelm tillhörde pionjärerna som kom att erbjuda färdigtillverkade färger och lacker på 1800-talet. Men det är också en annan historia.

1972

Beckers var 1961 en av de största arbetsgivarna i Märsta. Det var inte ovanligt att flera generationer jobbade där samtidigt. Båda mina föräldrar började där på 50-talet. Mamma slutade av hälsoskäl men pappa blev kvar där till sin pension.

Vår familj kom till Märsta i samband med att ”Pärlfabriken”, som egentligen hette Webbers, kom till samhället. Efter en tid brann fabriken ner och mina föräldrar fick jobb på ”Färgen”. Pappas universitetsbetyg från Tyskland accepterades inte, så han fick börja som ”rivare” i kvarnsalen. Det var ett tungt arbete. *(Se omslagsbilden)*

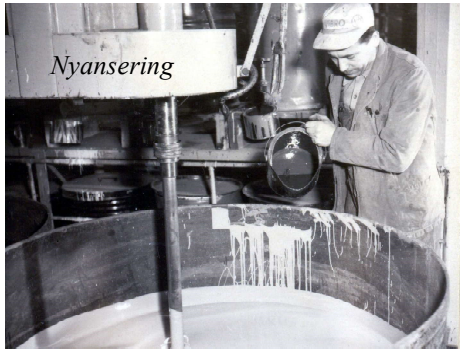
Nyansering

Efter en tid blev han dock befordrad till ”nyanserare”. Dom jobbar med att få kulören att bli lika för varje ny tillverkning av en och samma produkt.

Han var mycket stolt över att efter en tid få ansvaret för färgerna till SAAB och Volvo.

Mamma fick jobb på ”locksprutningen”, avdelningen som såg till att konsumenterna kunde se hur burkens innehåll tedde sej, på locket.

Det hände från tid till annan att jag gick till mammas jobb efter skolan. Då fick jag hjälpa till att lägga lock i ramarna och även delta eftermiddagens sista arbetsinslag; nämligen att trycka dit en nummerlapp i den halvtorra färgen.

Locksprutning

I ”fyllningen” hamnar locken på burken

Man har väl svårt att föreställa sej idag att en tioåring knallar in på en kemifabrik och ”hjälper till”. Inte bara det. Både min bror och jag knallade ner till fabriken med kvällsmat när pappa fick jobba övertid. Den kunde avnjutas rykande varm ur en mattermos.

På locksprutningen hade man gråa rockar. Mamma Hilde till höger. 1960.

Storkalas

Själv började jag på labbet, som ”springgrabb”, där arbetsuppgifterna i huvudsak bestod i att bistå ingenjörerna med att hämta råvaror och prover i fabriken och köra ut soporna på kvällen. Båda mina döttrar har sommarjobbat på ”Färgen”. På labbet hade alla vita skyddsrockar, och kallades därför ”vitrockar”. Dock fick jag ofta heta ”grabbjävel”, när jag rotade bland råvarorna och störde gubbarna i fabriken. Dom var i grunden jättefina och hjälpsamma, men vitrockar ska veta sin plats.

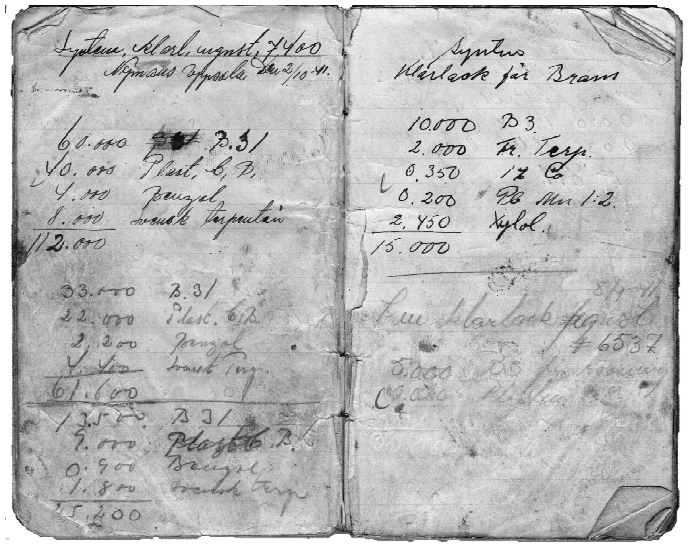

Receptbok ca 1940: Ugnstorkande Syntem för Nymans i Uppsala

Råkade man spilla ut, t.ex. på golvet, kallades det ”kalas”. Bilden till vänster är från ett kalas. Det var ett ”storkalas”, med flera hundra liter färg på golvet, inte förorsakat av mig.

Mycket av arbetet i fabriken krävde lång erfarenhet, och maskinskötarna och andra hantverkare betraktade maskiner, kranar och annan utrustning som ”sin”.

På senare tid hade administrationen utvecklats. Tillverkningsunderlag skrevs ut, på maskin. Men inte alltid, för handutskrivna recept förekom fortfarande. Så sent som 40-talet hade ”fabriksgubbarna” en anteckningsbok i bakfickan, med recept inskrivna med blyerts.

Jag kan riktigt föreställa mej hur förmannen öppnar dörren och ropar: Kalle, vi har fått en ny order på Silver från Nymans, blanda till 100 kilo, är du hygglig…

1961 och flera år framöver hade vi manuell växel, inget trådlöst Wi-Fi alltså. Vi ringde ”trådrikt” s.a.s. Om jag minns rätt så hade växeln 5 linjer; d.v.s. max 5 externa telefonsamtal kunde föras samtidigt. Var det upptaget fick man vänta, och växelfröken ringde tillbaka och meddelade att: nu finns en linje ledig. På den tiden gick rikssamtal genom Sigtunaväxeln med riktnummer 0760. Så småningom fick vi automatisk växel. Senare kunde vi skicka och ta emot Telex, som ersattes av Telefax. Persondatorer fick allmän spridning först under mitten av 80-talet, och mobiltelefoner några år senare. Själv fick jag min första ”lur” 1995. Det måste framstå som stenåldern för den unga generationen som idag mailar, SMS-ar, MMS-ar, tjattar och twittrar med hela världen.

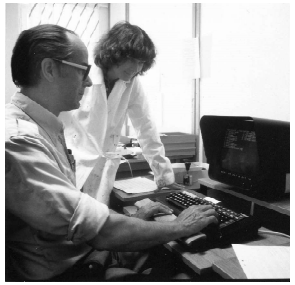

Lön fick man på torsdagarna och den var naturligtvis kontant; i brunt kuvert med redovisningsremsa. Personalavdelningen (numera heter det: HR Human Resources; alltså Mänskliga Resurser) ordnade med diverse aktiviteter. T.ex. bussades hela familjen in till Vinterpalatset för att fira julgransplundring. Jubilarer uppvaktades av cheferna med kristallvas, kromad bricka

Här laddas lönekuvert med kontanter

och blommor i hemmet. Korpen var aktiv, med pingis, skytte, fotboll, pilkastning, bridge och mycket annat. Skidtävlingar hölls på fabriksområdet både på Sätuna och Brista.

Bristafabriken

1965 bjöds alla anställda på fin middag i Stadshuset för att fira Beckers hundraårsjubileum. Vi satt uppradade precis som vid en Nobelmiddag, med undantag för att det inte fanns tomtebloss i glassen. 25 år senare bjöds vi en lika flott tillställning; då med respektive, och alla fick ett fint armbandsur som minne; i gulddoublé.

Nu för tiden är tillverkningen av färg en mer sluten process. Produkterna transporters i rörledningar mellan processtegen. Damm tas om hand av stoftavskiljare och lösningsmedelsångor samlas upp och förbränns katalytiskt.

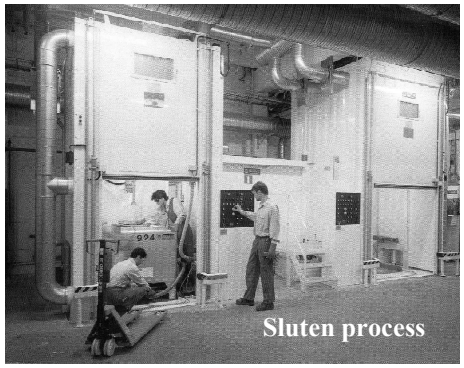
Sluten process

Annat var det förr, då var nästan all hantering öppen. ”Småsatser”, d.v.s. tillverkningar på ett par hundra liter mixade man, för hand, med en paddel.

När man städade dränktes sågspån i lacknafta, som spriddes ut; allt för att minska dammet. Utanför fabriksområdet luktade det naturligtvis ”tinner” vida kring, och folk som stod på perrongen och väntade på sitt tåg kunde bli något infärgade om man jobbade med något finkornigt pigment, för fläkten blåste ut allt damm, och var vindriktningen sådan, så föll dammet ner på dom väntande. Man kan ju undra vad frun sa när mannen kom hem med rödfärgad krage?

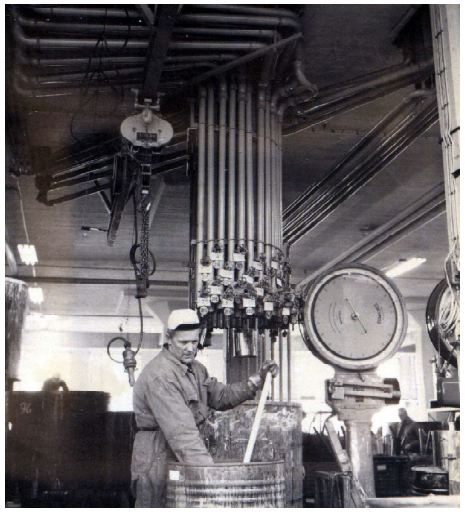

Någon lunchservering fanns inte. Däremot hade vi en ”futt”. Den var öppen en kvart klockan 9 och 13. Där kunde man köpa både läsk och pilsner. Som tilltugg fanns det, falukorv och annat mått och gott. Futten drevs av ”Låd-Lasse” som egentligen heter Lennart Larsson. Det namnet fick han av sitt tidigare jobb på Färgen.

Snickare Lindkvist 80 år

Fortfarande på 50-talet fanns det nämligen en avdelning, där två snickare huvudsakligen spikade lårar som emballage till färgburkarna, långt innan Europallar och automatisk inplastning blev en verklighet.

Ölkonsumtionen var stabil. I matsalen fanns ett antal värmeugnar, i vilka ”snuskburkarna” ställdes. Maten intogs snabbt av många, för man skulle ju hinna med ett par vändor Kille, Poker, August, eller vad det nu var för kortspel som var igång vid de olika borden. Och det spelades om pengar! Tänka sej, mellanöl och hasardspel till lunch! Alla åt inte lunchen på jobbet, utan gick hem. Det kunde man ju hinna med, när lunchen varade en timme. Det var mycket ovanligt att man ”gick ut”; d.v.s. åt på något matställe. Hände det så var det tjänstemän som kostade på sej sådan extravagans.

Pappa framåtlutad över en ny arbetsuppgift

Till och från kom en höjdare från Stockholm. Huvudkontoret låg där och där fanns hela den tekniska och administrativa eliten.

Ett besök som var mycket uppskattat var när Direktör Larsson, VD’n, kom och önskade God Jul. Han gick igenom hela fabriken, tog i hand, tackade för året och önskade familjen God Jul. Han tog den traditionen med sej vid pensioneringen.

Fabrikens högsta chef var Almar Lund, och han drev verksamheten i gammal god bruksanda; gick ut och skällde ut folk, när *han* fick på nöten. Ordning och reda var det; med dåtidens mått. Till exempel fick man låna fabrikslokaler om man behövde sprutlackera något. Man gick helt enkelt till Lund och frågade om lov. Visst, ”men

fyll i nattvaktsboken”! På den tiden satt det nämligen en nattvakt på expeditionens kontor och gick sin runda varje timma med stämpelklocka. Det hängde ett antal nycklar som skulle tryckas av.

Nåväl, själv har jag lackerat om tre personbilar. Färgerna blandade man själv, och ingen "blandade sej i" hur det gick till eller varifrån grejorna kom. Man kunde även låna lastbilen om man behövde flytta något stort. Det har jag också gjort. Fråga om lov hos Lund - och tacka på måndagen. Jag fick frågan: -Hur mycket har du kört? -Till Knivsta. -Hm!….då säger vi väl 20 kronor….

Under -60 och -70-talet genomgick svensk färgindustri en konsolidering; alltså att företag slogs samman, eller ”slogs ut”. Beckers tillhörde vinnarna, och 1975 köptes även Du Pont fabriken uppe i Brista. Snart nog fick den anläggningen smeknamnet ”Brissta”. På Sätunafabriken tyckte man sej väl vara snitsigare.

Hur kom det sej att Beckers, ett företag som helt levde på den svenska marknaden i 100 år, raskt utvecklades till ett världsföretag?

Redan före den Ryska revolutionen exporterade Beckers golvlack till Eremitaget i St. Petersburg. Leveranserna fortsatte långt efter revolutionen. Men det är en annan historia.

Men ur ett Märsta perspektiv, så försökte man sej på export till Italien. Det gick inte så bra. Kunderna ville inte betala, så det mesta kom i retur. Tiderna förändras.

År 1973 kom Ulf G. Lindén som VD. Hans ambition var att företaget skulle fokusera på ett begränsat antal produktområden och expandera internationellt. Han blev sedermera ägare av hela företaget och hans vision besannades.

Idag utgör exporten 80 % av ”Färgens” försäljning. Inte nog med det; Beckers är idag världsledande inom valda marknader, med tillverkning i såväl USA som Asien och Afrika och naturligtvis Europa. Under denna utveckling har många anställda i Märsta haft förmånen att dela med sej av sin kunskap utomlands, och ta med sej visdom hem.

Under mina år på Beckers har jag haft förmånen att vara med på en fantastisk resa, när företaget utvecklats från att ha varit ”Färgen”, en lokal fabrik, med huvudkontoret i huvudstaden, till att expandera till att tillhöra de 20 största färgföretagen i världen! Under mitt yrkesliv har jag besökt mer än 60 länder, och bott i både Kina som Afrika.

Gerulf Naglitsch

Storkalas i Blå Hallen.
Beckers firar 100 år.

UTFLYKTSMÅLET ARLANDA

Både innan, men framförallt efter att Arlanda Flygplats officiellt invigts, i april 1962, startade olika besöksmöjligheter för allmänheten. För de flesta vanliga människor, till skillnad mot affärsresenärer, var reguljärflyget något som få provat på. Charterflyget kom ej igång i större omfattning förrän slutet av 60-talet. Så flyget var under början på 60-talet tämligen okänt och spännande. Med ett ”dåtida, ganska enkelt samhällsliv och litet TV-utbud”, la detta grogrunden till att diverse besöksverksamheter etablerades på Arlanda. Dessa verksamheter fanns i varierande antal år, mestadels under 60-talet.

Guidade turer

Redan året innan flygplatsen officiellt invigt i april 1962, så hade Arlanda så stor attraktionskraft att över 40 000 besökare guidades runt på Arlanda, inne på flygplatsområdet. Trots avsaknad av flygtrafik annat än några avgångar per vecka, vardera av SAS och amerikanska Pan Am. De två bolagen flög med dåtidens nya jetflygplan av modell DC-8 och Boeing 707. Dessa jetplan, för U.S.A-trafiken, var för stora för att kunna använda Bromma flygplats.

Det var först när Arlanda Flygplats fick den nya flygterminalen klar till officiella invigningen 1962, som Europatrafiken flyttades från Bromma. Och härmed blev invigningen i april 1962, startskottet till en dåtida, stor och intressant flygplats.

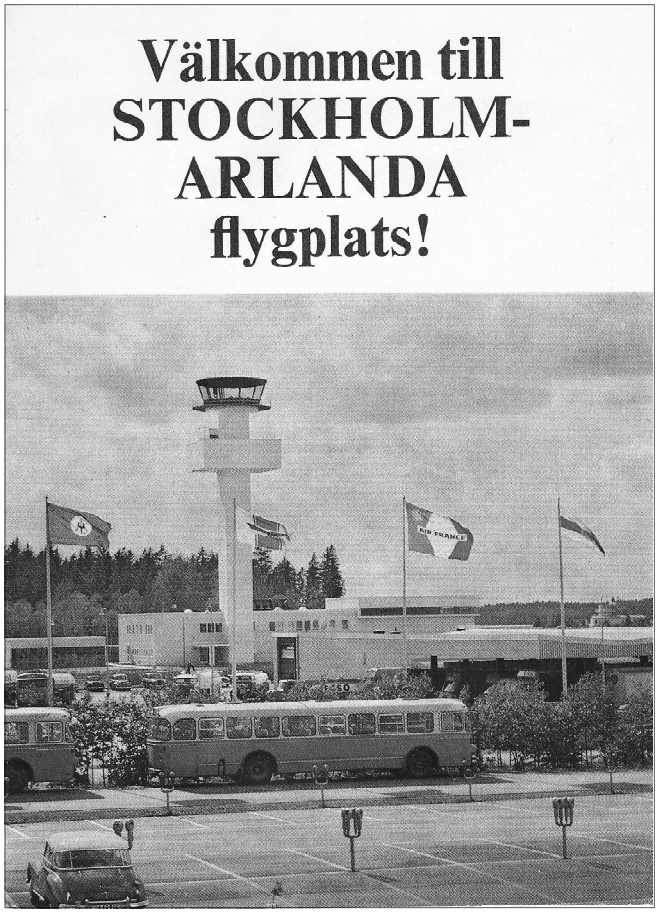

Åskådarterrassen

Den mest välbesökta var Åskådarterrassen på den nya Utrikeshallen. Ingång med vändkors, var placerad vid Flygrestaurangen Jetorama. Avgiften 1962 var troligen 25 öre, för att under senare delen av 60-talet höjas till en krona. De flesta flygplan parkerade precis framför terminalen, så åskådarna hade endast 50-200 meters avstånd till flygplanen. Då terrassen var populär, inte bara för ”avvinkare och mötare”, utan också för flygintresserade, så öppnades en kiosk på takterrassen. Ungefär samtidigt hade Åskådarterrassens yta utökats på taket.

Vattentornet

En liknande verksamhet, som Åskådarterrassen, var dåvarande vattentornet. Besökarna kom via en hiss upp till vattentornets tak. Även en kiosk fanns där uppe, under några år. Vattentornet var öppet sommartid och bemannades med skolungdomar.

Utsikten, från c:a 75 meters höjd sträckte sig, under bra väderleksförhållande, förutom över Arlanda flygplats, ända till kyrktornen i Uppsala och Hötorgshöghusen i Stockholm. Senare monterades kikare upp, så både flygplan och långväga vyer kunde beskådas bättre. P.g.a. tredje rullbanans tillkomst, så revs vattentornet 1999.

Visningståget

Ett tredje alternativ till sysselsättning, var Visningståget, som transporterade besökarna runt Arlandas, då begränsade terminal- och hangarområde. Ursprungståget bestod av ett flertal ombyggda flygplatsvagnar (som lastningspersona len t.ex. hade använt till att transportera resväskor till och från flygplanen).

Dessa vagnar modifierades med parkbänkar och markistak. I dragtrucken satt en guide, som via högtalare ropade ut flygplatsens sevärdheter. Detta tåg var i bruk under sommartid.

I nutid så arrangerar Luftfartsverket/ Swedavia bussturer inne på flygplatsens inhägnade område.

Rundtursflyg

En mer sällan förekommande verksamhet har varit rundtursflyg. Det var mestadels flygbolaget SAS, som mot betalning gjorde kortare turer runt Arlandas närhet, bl.a. med propellerplanet Douglas DC-7C. I övrigt har rundtursflyg arrangerats i samband med något jubileum, eller som t.ex. invigningen av Terminal 2, med Boeing 737. Rundtursflygningar har dock varit få, under decenniernas gång. I nutid har vid ”Arlanda Flygplats Öppet Hus” erbjudits helikopterturer.

Douglas DC-7C, år 1962

Halmsjön-Arlandabadet

Redan 1962 marknadsförde Luftfartsverket, Halmsjön som fiskesjö (inplanterad fisk), för sportfiskare, samt kommande badplats. I folkmun blev också badet kallat Arlandabadet. Där blev det sandstrand, bryggor och badflotte, samt en del lekredskap på land. Dessutom fanns en kiosk, som under många år drevs av SAS Catering, med bl.a. konditorivaror och ordinarie kiosksortiment. Där var ofta kö av glassköpande barn.

Arlandabadet blev snabbt populärt hos alla nyinflyttade Märstabor, speciellt bland de många barnfamiljerna.

Numera har en modern linbana för vattensporter etablerats i Halmsjön, fjärran från 60-90-talets glansdagar som familjebad.

Stefan Westling

FOLKETS HUS I MÄRSTA - i folkmun kallat Kåken

Folkets Hus byggdes 1918 och verksamheten där pågick fram till 1961 och drevs av Märsta Folkets Hus förening. Då mina minnen i stort sett handlar om 50-talet försöker jag beskriva hur det gick till på den tidens nöjescentrum i Märsta. Båda mina föräldrar Maja och Fred Schröder jobbade där och även jag själv under en kortare period.

Rosita Holmborg i juni 2013

Folkets hus var en förfallen träbyggnad belägen bakom brandstationstomten på Stationsgatan. Det bestod av en yttre hall där väggarna var tapetserade med affischer om kommande bioföreställningar. I ena hörnet var en biljettlucka och den som sålde biljetterna stod bakom den i lokalens kök. Sen kom man till en större hall där man kunde hänga av sig ytterkläderna – detta var emellertid ganska sällsynt eftersom där för det mesta var väldigt kallt. Här i hallen kunde maskinisten klättra genom en lucka mellan maskinrummet och hallen för att klara två jobb.

Biografsalongen hade ett antal bänkar med fällstolar av trä i långa rader och längs ena långsidan stod en mäktig gjutjärnskamin som försåg lokalen med värme. Söndag och onsdag kväll kl. 20.00 visades film och i tillägg till detta matiné kl. 14.00 varje söndag. Genomsnittssiffran för antalet biobesökare var så hög som 80 personer, dock fanns plats för 140.

Fr. v. Maja Schröder, Inga Jonsson och en obekant, i köksluckan

Hur fungerade nu detta i vår lilla landsortshåla Märsta?

Mamma Maja, som var ansvarig för vilka filmer som skulle visas, hade varje vecka långa telefonsamtal med filmbolagen: Columbia Metro Goldwyn-Mayer, Nordisk Tonefilm, Paramount Pictures etc., för att bestämma vilka filmer som skulle visas. Hon hade dessutom gratisbiljetter till föreställningar i Stockholm. Men det var nog sällan hon hade tid och råd att utnyttja dessa erbjudanden. Däremot fick hon mycket reklammaterial och recensioner om filmerna. Så beslutades vilka filmer hon skulle beställa till Märsta. Någon vecka innan skickade filmbolagen affischer till mamma och ett antal affischkillar kom hem och hämtade dessa för att sätta upp på ortens många anslagstavlor.

På morgonen när film skulle visas gick mamma till Kåken för att förbereda det hela. På vintern fick hon ibland först skotta snö, ibland hugga ved och sen tända den stora gjutjärnskaminen för att få upp värmen i lokalen. Om det hade varit 20 grader kallt, hann bänkarna bli avfrostade och innetemperaturen lyckades komma upp till +5 före matinéinvasionen. Barnen kom mycket förväntansfulla, påbyltade och med pengar i vantarna. Kvällspubliken hade det lite bekvämare för då var det redan +15 grader.

Två gånger om året lejdes två kvinnor för att knäskura det vita trägolvet. Eftersom inget vatten fanns, lejdes åkare Palle Larsson, som med häst och kärra fraktade dit vatten i två 50-liters mjölkflaskor, troligen hämtat ur egen brunn.

Mamma sålde biljetter och det jobbet utförde även jag när jag blivit så stor att jag fick lov att se barnförbjudna filmer. Biljettpriset för kvällsföreställningen var 1.80 kronor. Själv fick jag hela 2 kronor i lön och dessutom se filmerna gratis och gissa om jag gick på bio!

Filmerna hämtades på Märsta station. Också detta sköttes av någon ungdom som körde dem på cykeln. Det var i regel sex rullar som skulle klistras ihop till två rullar av maskinisten, som på den tiden var min pappa Fred. Innan filmen började fungerade pappa även som biografvaktmästare och rev biljetterna innan besökarna fick komma in i biosalongen.

Maja och Fred firar nyår i Kåken

För en helafton fick pappa 8.00 i lön för detta engagemang, men det var nog inte bara för inkomsten han gjorde detta jobb utan väldigt mycket av ideologiska skäl.

Fram till mitten av 50-talet levererades projektorn till varje föreställning av en kringresande bil, men därefter införskaffade Folkets Husföreningen en egen maskin.

Så kunde föreställningen köras igång och det började alltid med SF-journalen med tillhörande reklam. En som jag minns: ”Ta en TOY, bli frisk i munnen” med Alice Babs och ”MMM-Marabou mjölkchoklad” med Yvonne Lombard.

Eftersom biografen endast hade en maskin var det alltid paus mitt i filmen när rullen skulle bytas. Då fick besökarna möjlighet att resa på sig, gå ut och röka eller kanske köpa lite godis av godisförsäljaren, kallad Papperspelle, eftersom han hade bok- och pappershandeln i Märsta. Han hade under första akten dukat upp sina varor ute i hallen.

Filmer jag minns från matinéerna: ”Anderssonskans Kalle” med Harriet Andersson, John Botvid och Rut Holm.

1940-talet

”Barnen från Frostmofjället” (oj vad vi grät!) och ”Lassies äventyr” med Elizabeth Taylor. Vidare visades Tarzan eller Kalle Anka. I kvällsfilmerna förekom massor av kända filmstjärnor, som vi avgudade och samlade bilder på. T.ex. Ester Williams, Doris Day, Rock Hudson, Grace Kelly, Greta Garbo, Cary Grant, Allan Ladd, Cary Cooper, Clark Gable, Tony Curtis, James Dean, Gunnar Hellström i ”Simon Syndaren”, Folke Sundqvist & Ulla Jakobsson i ”Hon dansade en sommar”, Alice Babs i ”Swing it magistern”, Audrey Hepburn & Gregory Peck i ”Prinsessa på vift”. Det var underhållning på högsta nivå på den tiden.

Efter avslutad föreställning var det dags att lasta både matiné- och kvällsfilmen på cykeln för transport till järnvägsstationen, ibland i 20 graders kyla och snöstorm.

1961 visades den sista filmen i gamla Kåken - "The Bellboy" med Jerry Lewis - och det var givetvis fullsatt i salongen.

Kåken användes inte enbart till att visa film. Varannan lördag, var där dans som anordnades av traktens idrottsklubbar och då flyttades alla biobänkarna undan för att göra plats på dansgolvet. Det var alltid dans till levande orkester, bl. a. Bengt Larssons trio med Bengt på dragspel, hans bror Lennart på gitarr och Sven Morin på trummor. En lucka kunde öppnas till köket där man kunde köpa kaffe och förfriskningar. Här samlades traktens ungdomar och en hel del militärer från skjutskolan i Rosersberg, så killar att dansa med saknades aldrig. Dessutom var det ju ortens enda samlingslokal förutom kyrkorna. Ursprungligen bildades Sveriges Folkets Hus som samlingslokal för politiska möten, men kom främst att användas för rekreation och nöjen. I mitten av 50-talet bildade min pappa den första ABF-föreningen i Märsta med fyra, fem cirklar per år och de behövde ju också ha någonstans att hålla till. På 50-talet bildades en lokalrevy som hette ”Rouletten” vars föreställningar ibland gavs inne i Kåken och på sommaren i parken med ett lastbilsflak som scen. Jag deltog själv i originaluppsättningen och senare utvecklades den till en attraktiv händelse, som gav föreställningar för utsålda hus en bra bit in på 60-talet.

Fr v: Karl-Erik Bengtsson, Rosita Schröder, Anita Germundson, Ingegärd Skogfeldt, Berit Zetterström, Anita Rosén.

Utanför Kåken låg också en liten inhägnad Folkpark i dungen strax ovanför nuvarande Vallmostigen. Här fanns tombola, skjutbana, korv- och läskförsäljning och givetvis också ett utedass. 1927 byggdes en dansbana med ett högt spetsigt tak över. Det var många av oss som lärde oss dansa på denna underbara plats och då alltid till levande orkestrar. Även dessa evenemang ordnades av idrottsklubbarna. Den största tillställningen ägde rum den 12 maj 1954 när Snoddas engagerats. Enligt uppgift såldes 900 varmkorvar den kvällen.

Det var en glädje för oss Märstabor att ha en alldeles egen liten Folkpark. Märsta var ett litet samhälle med omkring 4000 invånare, där det inte fanns så mycket att välja på beträffande nöjen.

På midsommarafton anordnade Husmodersföreningen fest här med lekar kring lövad majstång, säcklöpning, potatisplockning m.m. Då vankades saft och hembakta bullar och därefter åktur runt i Märsta med lövad skrinda dragen av en häst.

Det kostade 20 kronor att hyra dansbanan, 5 kr för en kiosk, 5 kr för skjutbanan, 20 kr att hyra Kåken för dans och 8 kronor för möten.

1938 var frågan uppe om att bygga ett nytt Folkets Hus. Ordföranden i byggnadskommittén ansåg att man skulle vänta, för han sa att ett prisfall var att vänta. Sen hände inget mer förrän 1946 då ritningar presenterades på ett nytt hus och tomtmarken skulle köpas av kommunen på platsen där brandstationen senare byggdes. Inget bygge kom igång den gången heller och 1949 tog folketshusföreningen ett lån i Upplandsbanken på 500 kronor för att underhålla parken och göra smärre reparationer av Kåken. 1950 återkom byggnadsfrågan och man diskuterade hur huset skulle se ut. Det visade sig emellertid att det var svårt att finansiera både ett nytt bygge och en ombyggnad av det gamla huset. 1955 framkom ett meddelande att det inte fick byggas något Folkets Hus på den tomt, som redan inköpts. Kommunen ville köpa tillbaka tomten för byggnation av en ny brandstation.

År 1961 fick slutligen Märstabostäder (nuvarande Sigtunahem) i uppdrag att bygga ett medborgarhus vid Märsta Torg och 1962 invigdes Märsta Teater som övertog rollen som Märstas nöjescentrum. Härmed var historien om Märsta Folkets hus slut.

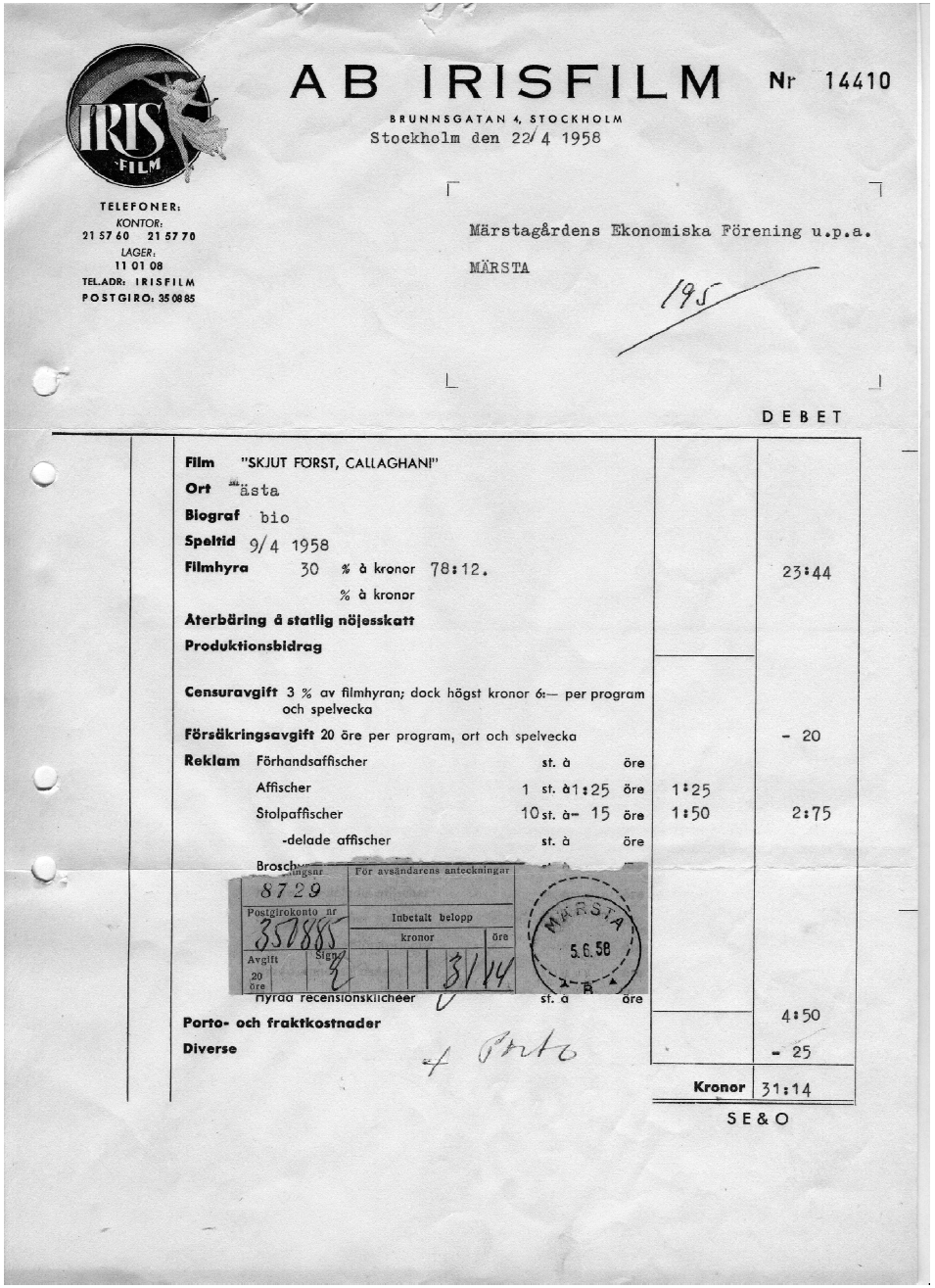

AB IRISFILM Nr 14410

BRUNNSGATAN 4, STOCKHOLM

Stockholm den 22/4 1958

TELEFONER: KONTOR: 21 57 60 21 57 70 LAGER: 11 01 08 TEL.ADR: IRISFILM POSTGIRO: 350985

Märstagårdens Ekonomiska Förening u.p.a.

MÄRSTA

195

DEBET

Film "SKJUT FORST, CALLAGHAN!"			
Ort Ästa			
Biograf bio			
Speltid 9/4 1958			
Filmhyra 30 % à kronor 78:12.			23:44
% à kronor			
Återbäring å statlig nöjesskatt			
Produktionsbidrag			
Censuravgift 3 % av filmhyran; dock högst kronor 6:— per program och spelvecka			
Försäkringsavgift 20 öre per program, ort och spelvecka			- 20
Reklam Förhandsaffischer st. à öre			
Affischer 1 st. à 1:25 öre		1:25	
Stolpaffischer 10 st. à - 15 öre		1:50	2:75
-delade affischer st. à öre			
Brosch[illegible]			
Hyrda recensionsklicheer st. à öre			
Porto- och fraktkostnader			4:50
Diverse			- 25
		Kronor	31:14

Löpande nr 8729

Postgirokonto nr 357885

Avgift 20 öre

Sign

För avsändarens anteckningar

Inbetalt belopp kronor öre 31 14

MÄRSTA 5.6.58

4 Porto

SE&O

Skjut först Callaghan!, spelades på Kåken i Märsta den 9 april 1958

BREV FRÅN LÄSEKRETSEN

FÖRSTA BREVET

För många år sedan mötte jag Katie och Åke Österman från Nacka. De var på besök hos släktingarna på Håsta, Odensala. Jag skulle till Karin Österman i något hembygdsärende. Vill minnas att jag skulle lämna tillbaka lånade fotografier, eller något i den stilen. Vårt möte resulterade i att Katie och Åke också blev medlemmat i vår förening. Det har dom varit sedan dess.

I anledning av Tidlösan nummer 1/2013 hörde de av sig med ett mejl.

På sidan 5 hade vi ett foto utan namnuppgifter. Det kunde vännerna i Nacke hjälpa oss med:

Personerna heter fr.v.: 1: tant Anna, hushållerska till 2: Konrad Österman, fd bonde, 3: Kalle Johansson, dräng och trotjänare, 4: en piga med okänt namn, 5: Knut, svåger till Konrad, 6: Kerstin Österman med 7: sonen Åke, född 1916, samt 8: Erik Österman bonde, gift med Kerstin. Barnet som står framför Anna är tills vidare okänt.

ANDRA BREVET

Hej! Med stort intresse läste jag Tidlösan som jag lånat av min mor. Mycket intressant och kul med bilder att tänka till runt.

Artikeln om Bengt Jonsson intresserade mig extra, jag är nästan infödd Rosersbergare och har som nästan alla andra haft kontakt med Bengt. Det var verkligen så att Bengt hade mycket igång samtidigt och man kunde be honom om hjälp med många olika saker.

Det är så att det har smugit sig in faktafel om Rosers News. Det var nog in på slutet av 80-talet som den fanns som ett av de tidigaste reklambladen som numera fyller våra postlådor. Bengt skänkte rätten till namnet till RIK med önskemål att han fick ha en ruta kvar i den lilla tidningen som de gjorde den då. En liten anekdot med det är att en nyinflyttad politiker blev väldigt upprörd att en politiker hade en ruta i idrottsbladet. Vederbörande påtalade sin åsikt i Sigtunabygden. Det är viktigt att lära sig bygdens historia, lär vi oss av det.

Jag undrar över hur många vi kan vara som har ett exemplar kvar av Rosers News. Jag har v 22 1982 kvar som jag skall bifoga detta mail. Detta blad är sparat mest för att jag bor i Krogsta, kommunens fruktsammaste del. Jag är en av de tre mammor som fick barn i mars 1982 och de fyra barnen föddes inom 12 dagar. Det är också roligt att titta på priserna. Annonser kunde vara synnerligen personliga för födelsedagsbarn samt roliga historier läste vi varje vecka.

Många hälsningar Ulla Esberg,
Krogsta, på prärien,
(i ytterområdena
utanför Rosersberg,
enligt Bengt Jonsson)

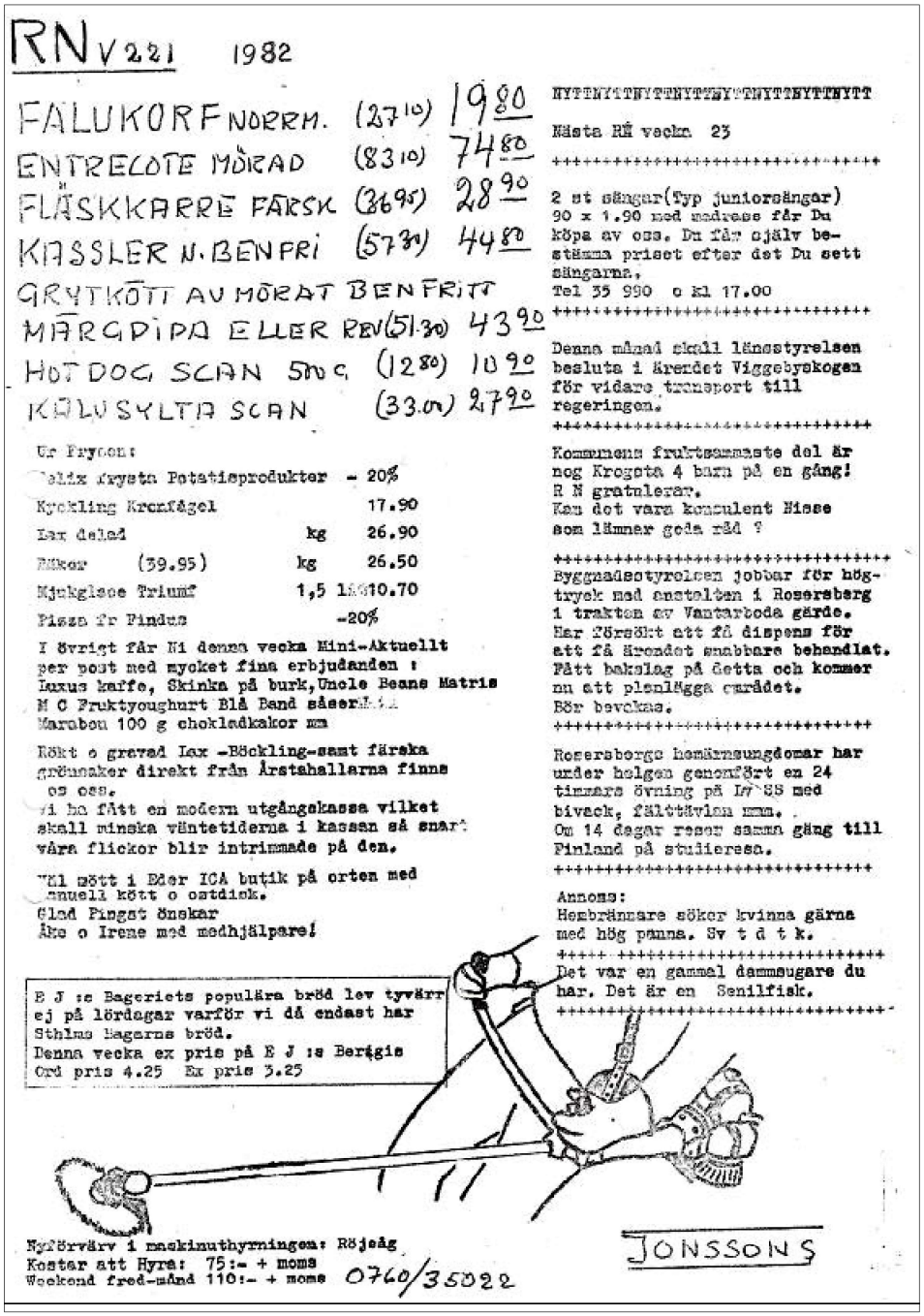

RN V 221 1982

FALUKORF NORRM. (27 10) 19 80
ENTRECOTE MÖRAD (83 10) 74 80
FLÄSKKARRE FÄRSK (36 95) 28 90
KASSLER N. BENFRI (57 30) 44 80
GRYTKÖTT AV MÖRAT BENFRITT
MÄRGPIPA ELLER REV (51.30) 43 90
HOT DOG SCAN 500 G (12 80) 10 90
KALVSYLTA SCAN (33.00) 27 90

Ur Prygen:
Felix frysta Potatisprodukter - 20%
Kyckling Kronfågel 17.90
Lax delad kg 26.90
Räkor (39.95) kg 26.50
Kjuklase Triumf 1,5 l 10.70
Pizza fr Findus -20%

I övrigt får Ni denna vecka Mini-Aktuellt per post med mycket fina erbjudanden : Luxus kaffe, Skinka på burk, Uncle Beans Matris M C Fruktyoughurt Blå Band såser Marabou 100 g chokladkakor mm

Rökt o gravad Lax -Böckling-samt färska grönsaker direkt från Årstahallarna finns hos oss.
Vi ha fått en modern utgångskassa vilket skall minska väntetiderna i kassan så snart våra flickor blir intrimmade på den.

Vill mött i Eder ICA butik på orten med manuell kött o ostdisk.
Glad Pingst önskar
Åke o Irene med medhjälpare!

B J :s Bageriets populära bröd lev tyvärr ej på lördagar varför vi då endast har Sthlms Bagerns bröd.
Denna vecka ex pris på B J :s Berlgis Ord pris 4.25 Ex pris 3.25

NYTTNYTTNYTTNYTTNYTTNYTTNYTTNYTTNYTT

Nästa RN vecka 23

2 st sängar (Typ juniorsängar) 90 x 1.90 med madrass får Du köpa av oss. Du får själv bestämma priset efter det Du sett sängarna.
Tel 35 990 o kl 17.00

Denna månad skall länsstyrelsen besluta i ärendet Viggebyskogen för vidare transport till regeringen.

Kommunens fruktsammaste del är nog Krogsta 4 barn på en gång! R N gratulerar.
Kan det vara konsulent Hisse som lämner goda råd ?

Byggnadsstyrelsen jobbar för högtryck med anstalten i Rosersberg i trakten av Vantarboda gärde. Har försökt att få dispens för att få ärendet snabbare behandlat. Fått bakslag på detta och kommer nu att planlägga området. Bör bevakas.

Rosersborgs hemförsvarsungdomar har under helgen genomfört en 24 timmars övning på IWSS med bivack, fälttävlan mm.
Om 14 dagar reser samma gäng till Finland på studiresa.

Annons:
Hembrännare söker kvinna gärna med hög panna. Sv t d t k.

Det var en gammal dammsugare du har. Det är en Senilfisk.

Nyförvärv i maskinuthyrningen: Röjsåg
Kostar att Hyra: 75:- + moms
Weekend fred-månd 110:- + moms 0760/35022

JONSSONS

En sida ur Rosers News, vecka 22 1982

UTAN BIDRAG från kommunen dör bowlingen i källaren på Valsta Centrum, skriver UNT i februari år 1990 på baksidan av dessa bilder. Vi vet ju att dom tyvärr fick rätt.

Här finns mycket mer att berätta. Var finns ni Valstabor som har historierna till alla fina bilder i vårt arkiv
- *undrar red*

UTAN BIDRAG från läsarna blir stadsdelen utan historia
- *befarar red*

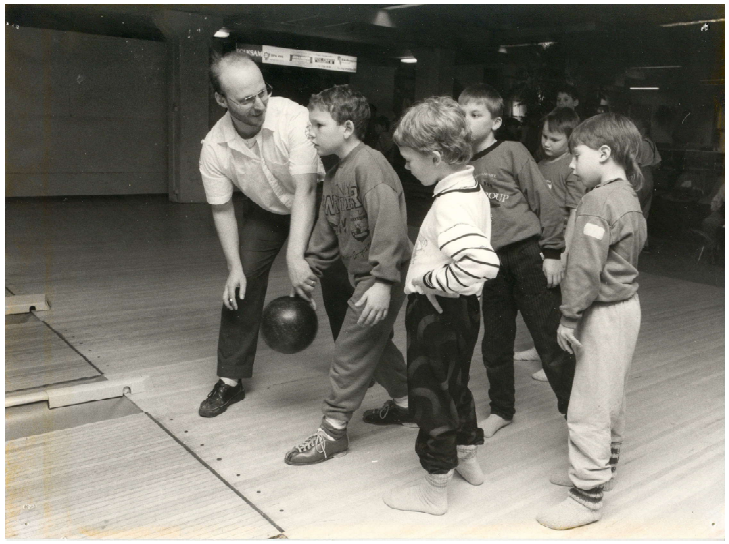

HÄNDER i höst

TRIVSELTRÄFF MED ALLSÅNG 13 oktober i Husby skola. Allsången blir ett da capo med Roland Larsson, Olle Sjögren och Bo Hammarkull som bildar trio. Musik för alla ordnar texterna och vi kokar kaffe med tillbehör.

LILLA JULAFTON den 30 november, reservera dagen redan nu

HEMBYGDENS DAG

vid Husby gamla skola och Täppavallen

Söndagen den 18 augusti kl. 11.00 – 15.00

Dagen inleds med friluftsgudstjänst
Hela dagen: hantverk, lanthandel, loppis, kulturstig, lotterier, öppet skolmuseum, fiskdamm för barnen
Servering med hembakat, korv och våfflor

Musik: Ove Engström,
Märsta Dragspelsklubb
Utställning: Vårt 1980-90-tal

med fotografier ur den senaste UNT-donationen

****

Buss anordnas av Svenska kyrkan i Märsta.
Angående busstider, se deras annons/predikoturer

****

VÄLKOMNA!

Vår loppis behöver påfyllning av nya prylar

Nu kan du bli av med grejor som står i vägen. Sedan kan du komma till hembygdens dag och fynda bland det som andra inte behövde!
Ring Marianne 08-591 433 31/070-653 14 01 eller Gun 08-591 430 15 och berätta vad du vill skänka (inga möbler). **RING NU!**

Året är 1936. Det är strålande sommar. En klass flickor är inkallade till FORTSÄTTNINGSSKOLA. De prydliga uniformerna visar att dagens schema handlar om skolköksundervisning. Den sker i folkskolans (Centralskolans) källarvåning.